

„Soča“ izhaja vsak četrtek in velja s pošto prejemana ali v Gorici na dom pošiljana za družabnike polit. društva „Soča“:

Vse leto . . . . . f. 4.—
Pol leta . . . . . „ 2.—
Četrt leta . . . . . „ 1.10

Za nedružabnike:

Vse leto . . . . . f. 4.50
Pol leta . . . . . „ 2.30
Četrt leta . . . . . „ 1.20

Posamezne številke se dobivajo po 10 soldov v Gorici pri Paternolliju in Soharju; v Tratu v tobakarnicah „Via del Belvedere 179“ in „Via della caserma 60“.

SOČA

Pri označitih se plačuje za navadno tristoletno vrsto:

8 kr., če se tiska 1 krat
7 „ „ „ 2 krat
6 „ „ „ 3 krat.

Za vede črka po prostoru in vsak pot 30 kr. za kolek.

Naročnina in dopisi naj se blagovoljno pošiljajo uredniku: Viktorju Dolencu v Gorici, Con. del Cristo 186 blizu živinskega trga kder se nahaja tudi upravnistvo. — Rokopisi se ne vračajo; dopisi naj se blagovoljno frankujejo. — Delalcem in drugim nepremožnim se naročnina zniža, ako se oglase pri urednistvu.

Glasilov slovenskega političnega društva goriskega za brambo narodnih pravic.

P. T. gospodom naročnikom!

Tisti gospodje, ki nočejo biti več naročniki našega lista, naj nam vrnejo to številko, ker drugače jih bomo smatrali kot nadaljne naročnike; ob enem pa tudi prosimo, da nam pošljejo zaostalo naročnino.
Uredništvo.

Narodnost pa vojaštvo.

III.

Videli smo, da so skoro pri vseh narodih v starodavnosti vsi za vojaštvo zmožni možje bili tudi zares vojaci. Ti so bili v orožju in pod ostro vojaško postavo le ob času vojne, sicer so živeli kot svobodni državljani. Ali uže v tisti dobi, toda le pozneje so začeli bogatinci, melkužni omikanci in drugi odtegovati se vojaštvu s tem, da so namestnike plačevali, in v teku časov se je sistema oboroženega ljudstva spremenil v sistemo stoječe in plačane vojske. Filip macedonski in njegov sin Alexander veliki sta imela vedno stoječo armado; tako tudi rimski Cezarji in kot garda so razsajali glasoviti pretorijanci. V srednjem veku je pri starih Nemcih in drugih narodih fevdalstvo in viteštvo izpošrinilo ljudsko vojaštvo; vitezi konjiki so bili jedro vojske, pešaci pa najeti možje, ki so za denar služili (Söldner). Po končani vojni so se razpuščali, potem večkrat tudi po deželi ropali, dokler se niso dali zopet kakemu drugemu kralju ali vojskovodji najeti. Živeli so namreč od vojne, kakor rokodolec od rokodelstva in bojevali so se, kakor najemniki brez domoljubja, brez navdušenja za domovino ali kako idejo.

Francoski kralj Karol VII. je leta 1445. prvi zopet vpeljal stoječo, sicer majhno armado, na Ruskem pa Peter veliki strelce.

Po 50 letni vojni so začeli stoječe armade povsod vpeljavati, to je: države so jemle vojake izmed lastnega naroda, ako so pa hoteli še drugi pristopiti, vzeli so jih.

Še le velika francoska prekucija na koncu poprejšnjega stoletja je proglasila in dogmala načelo, da

je vsakemu državljanu domoljubna dolžnost, ne samo davke plačevati, temuč tudi osebno služiti v vojski. To načelo je najprej v republikah, pred kratkim pa po vseh državah obveljalo in tako premagalo, da so po Evropi države in prav po ljudskih poslancih izrekle: vseh državljanov dolžnost je stopiti v vojsko.

To je pravično politično načelo in je velikih koristij. Svobodni državljani mora namreč djansko se udeleževati javnih opravil. Kedo bode pa tajil, da je stráževati za javni mir, da je posebno domovino braniti v vseh nevarnostih, ena prvih državljanskih dolžnostij! Saj je vse to pogoj državne varnosti in njenega obstoja. Pravičnost pa tirja, da nosijo bremena vsi, zlasti bremena, vsled katerih se lahko zgodi, da žrtuje človek zdravje, kri, celo življenje.

Ako so v tem obziru vsi enaki, nihče se ne more in se ne sme potem pritoževati, da krivico trpi. Drugače je bilo popreje, ko je moral večidel ubogi v armado, bogatinci pa, katerim varnost v državi največ hasne, našli so 100 potij, da so se znebili te dolžnosti; naši plemenitaži, nasledniki nekdanjih vitezov pa so celo prosti bili vojaštva. Pravičnost je le to, da so ali vsi državljani, zavezani služiti v orožju (v Švici morajo nezmožni za vojaštvo, in bivajoči na tujem po premoženju celo posebni vojaški davek plačevati); ali da se nabira vojska le po prostovoljcih, kakor je še dan danes na Angležkem navada za armado na suhem.

Občna ta dolžnost stopiti v vojaško službo pa nij samo pravično načelo, ampak tudi koristno je v več obzirih.

Ona koristi vsem mladeničem in možem, kajti te vaje jačijo telo, ki postaja vedno bolj gibčno, orožje veča pogum in možki ponos, in človek se privadi reda in pokoršine; ker večkrat maršira, več vidi po domovini, in bistri um; veliko skuša, in skušnja ga naredi iz mladeniča zrelega moža.

Ona koristi armadi sami, ker v njo stopijo skoro vsi omikanci za več ali manje časa, in prav po njih, ki stopijo počasi na viša mesta, odstranijo se vse stare barbarske navade, kriva načela, grdo, vojaštvo skruneče psovanje. Oni znajo omikati in kar je tako važno, navduševati vojake. Kaj zamore inteligenca v vojski in vojni, naj novejši dokaz je Pruske zmagoslavna armada. Do 40. leta je tam vsak vojak, prva tri leta v liniji to je v stoječi vojski, potem stopi v prvo in po-

zneje v drugo deželno brambo ne gledé na stan, ali na to, ali je oženjen ali ne. Pri nas pa še zmirom ljudstvo misli, da je oženjen mož, kakor Preširnov rekrut pravi, le za dom in babo, in da nij za vojno, kdor je hodil po šolah. Dalje koristi mnogo ta sistema domovini ne samo s tem, da dobi za brambo vse svoje krepke moči; ampak tudi s tem, da se v takem vojaštvu zmirom bolje zbuja in krepki domoljubje; če je res, da človek toliko raji ima, in bolje ceni to, za kar je trpel ali celo kri prelil!

Gotovo ne sme ta vojaška naredba slabiti in poškodovati ljudstva delavnih in produktivnih močij, kajti na mesto državo krepiti, braniti in slaviti, bila bi s časoma uzrok njenega vedno večega uboštva, in konečno njene pogube. Zatorej se mora vse tako urediti, da stane armada ob času mira, kolikor je le mogoče malo, in da so uže izurjene moči doma pri delu, in zadosti je, da se še katerikrat skličejo v ponavljajoče vaje.

To nalogo so prav srečno rešili državniki uže davno v Švici in na Pruskem od leta 1813. sem. Tudi pri nas jemlje nova postava ozir na važno to okolnost, vendar pa je pri nas vse le začetek in pravo načelo nij še predrio ne vladnih, vojaških in ne ljudskih krogov.

Po vsem tem se vidi samo po sebi, da ne govori mo ob občni vojaški dolžnosti v zmislu, v katerem je bila praktično izpeljana v naši vojaški granici. Tam so bili za čas celega življenja podvrženi vojaški postavi in disciplini vsi možki, in vojaški sodnji tudi ženske in otroci. V zmislu ljudske vojske pa veija za vojake vojna postava le za čas, katerega so poklicani v orožje, ves drugi čas je vsak svoboden državljani, in tako urejene armade gotovo ne morejo nevarne biti svobodni, temuč so jej še ugodne.

Velika korist izhaja iz tega narodnosti posebno v državah ki obsegajo več narodov. Če je toliko v vojaštvo poklicanih, in če se morajo vsi ti kolikor mogoče izobraževati, prenespametno, celo nemogoče bi bilo, od toliko mož tirjati, naj se v majhnem času naučijo kakkega tujega gospodujočega jezika. Zatorej se morajo v taki državi za vsak narod ali narodič prestaviti vse vojaške postave (reglements), in sploh važneje, vojaštvo zadevajoče bukve, moral bi vsak narod imeti svoj vojaški časopis, in se ve da morajo dnevna povelja pi-

LISTEK.

KNEZ JOSIP ali GODOVNI DAN.

Zgodovinski obraz gospodske nraavnosti.

Spisal

Ign. Jos. Krasovecki.

(Konec)

Pogledimo zdaj, kaj se godí z dragim, hrepenečo pričakovanim in ljubljnim „solennizantom.“ Po obedu pri kralju je knez z bolno glavo bil prišel domov — v svojo palačo pod kositarjem, pogledal se v zrkalo in zavezal je nekolikokrat, ko se je bil spomnil, kako se je v velikej, a posiljenej družini z dolgočasil, in — pozvonil je hišniku.

„Alfonz!“ — rekel je, „takoj koga pošij k mojemu strijcu vladiki in oznaní mu, da zaradi nekake boleknosti ne morem priti k večerji, ki je meni na ljubo sklenil dati jo. Gostje brezi mene lahko jedo in pijo na moje zdravje! Povedi, da me glava boli, bole noge, rebresa . . . povedi, kar hočeš, samo da me sel izgovori, a pošteeno opraviči.“

„Vse se zgodi po vašej želji!“

„Pripravi kočijo brezi grbov in služnik pojde z menoj brezi svoje „livreje.“ Nečem, da bi vse mesto znalo, kam idem: pojdem v Lažanke. Kako je ta zima dolga in kako huda, tako da bi človek res lahko

zmznil!! — Če kedo pride, povadi mu, da sem bolehav in torej nikogar ne puščam k sebi, ko bi tudi kralj prišel. Rad bi vendar enkrat vsaj bil sam brezi tega trusa in brezi gnječe, ki je zmerom okrog mene.“

Hišnik odide, knez pa se zamisli. To je bil blag možak, lep, ognjen in smel. Priroda ga je hula nadarila s telesom, ki je mogočno dušo nosilo v sebi, — dušo pa mu je data tako, da se z ničemor nij oskrnil v svojem kratkem, ali slavnem življenju. Le ta slabost ga je tlačila, da je rad imel krasni spol.

Slučaji so nenadni — ali, vprašaj, kdo se ne utrinjajo. Ljudje mrjo vsled cvotliške vojave in vsled majhne jeze, često je nesreča neznatnih malostij nastopek. — O, tudi ženstvo lahko zmotavil človeka, lahko pohujša in pahne v nesrečo! A knez Josip se je ponašal s tem, kedo bi ga mogel podkupiti; dosti je bil pošten, kreposten: kedo bi ga bil vjel v mrežo; dosta je bil stanovit: kedo torej bi ga bil omajal, a sicer je pokojil svojo kri, ter se žensvom ponašal se raji, nego pa, da bi bil dajal se mu zapletati v mrežo. — Nikoli se nij ženil; rad je imel ženske, ali le tako, kakor užitek, obleko ali konje; kazal se jim je, da jih resnično čestí, pa se je posmehaval jim po strani. Ta možak je bil svojega časa obraz in njegovega čutja človek je bil tačas lahko srečen, če je le sam hotel biti. Škoda je bilo tebe, zlato osemnajsto stoletje, Voltairove modrosti vek, vek vesoljne nevere — in izvor vsakojake hudobije!

Knez Josip je rad imel ženske, te so rade imele pa njega; knez je bil mlad, bogat, čestitljiv, ljubeznjiv in uljudeu. Trgale so se za-nj: knez pa je posmehaval

se jim skrivoma, le očito v pričó sveta je rad imel jih. Sramežljivost je tačas ljudem bila samo dozdelaost.

Knez se odpelje v Lažanke in na poti je na nekoliko trenutkov stopil v nekovo hišo v nekej ulici. V tistej hiši v prvem nadstropju je v lepih sobah bivala gospodičina S... Morda ne znate, kakova gospodičina je bila to? Gledališčarica je bila, jako lepa, in prijetna stvar.

Zahajlen v dolg siv plašč, na glavi z rudečo, se zlatom všito ip na očí pomaknjeno čapko je knez stopil v nje bivališče.

Gospica S... je sedela na blazinjaku, v roci imela kitaro, oblečena je bila belo z modrim pasom moder je tudi imela trak v lasih nad dragim grebenom. Vsa je bila krasna, nosek je imela malo navzgor zavihan, očij je bila prekanjenih, sicer je bila šaljiva, smešna, tenka, s kratka: nekaj srednjega je bilo meju ptico in „figurico“, plesočo na jaslíčkih.

Urno je knez stopil v sobo, nij sael ni čapke zglave, ni plašča nij odložil; ogajeno je strmel v devo in povpraševal je:

„Ali bodeš igrala dnevi?“

„Oh! oh!“ — krivknila je gledališčarica na videz prestrašena, „oh! kako sem se vas ustrašila, milostivi knez! Tako mi je začelo tleči srce! Menila sem, vedigabog — kaj se je zgodilo!“

„No, no, povedi najpopreje.“ — rekel je knez in nestrpno topotnil z ного, „ali bodeš dnevi igrala v gledališči?“

„Pač, milostivi knez!“

vpraša ljudstvo, pa bo zvedel da raji več plača, samo da se mu preskrbi zdrava voda. Kar pa se tuče finančnih težav, bi bilo našemu mestnemu starešinstvu svetovati, da se poslužuje enakih sredstev kakor druga mesta. Gorica kot zdravilni kraj potrebuje mnogo javnih naredb pri olepšanju, da s tem tujce vabi in vse to potrebuje naše mesto precej. To naklajal denar zato iskati, bi bilo nemogoče. Mogoče pa je, da mesto najme posajilo, katero bo amortizovalo zloterijo; taka loterijska posajila so pri velikem občinstvu jako priljubljena in mesa jih izplačajo z dobičkom, katerega donasajo nove karte napreje, in kedo bi tajil, da niso potrebne take naredbe v kraju, kder se hče konkurenca delati Meranu in drugim zdravilnim krajem, v katerih tujec najde vse, česar želi. Naj zadostuje to za zdaj; morda se nam poda še prilika o mestnih za levah kaj več spregovoriti.

V Gorici 2. aprila. [Izv. dop.] O! kar se je „Slov. Narod“ kot dnevnik preselil v belo Ljubljano, raso zagrizenost starih „Novic“ proti vsemu, kar prihaja od tako zvane mladoslavenske strani, od dneva do dneva; v zadnji številki je priklopila uže do vrhunca in v svoji slepi strasti zagovarjajo, ne, priporočajo očitno razpor. Čujtel kaj pravijo: „Vsak dan je razdor očitniši med nami; zato je — kakor na Českem in poslednji čas na Goriškem — nujna potreba, da se ločite stranki z „Novičnim“ in „Narodovim“ programom in svoji se ustopijo k svojim ter se potem odločno vsak svoje stranke drži. Tisto „malo sem,“ „malo tje“ je piškav sad.“

To smo uže davno vedeli, da ne more biti novškim bogovom prav, ka se velika večina goriških Slovencev ne suče po njihovi piščali, da jim je bilo politično društvo „Soča“ kmalo po svojem začetku neuščno, da jim je črnilo v peresu zmrznilo, ko se je naš list v prvi slovenskem svetu predstavljaj kot boritelj na južni slovenski meji za narodnost, omiko in svobodo; mi vemo še več, da so celo Novice v najvažnejšem trenutku, o času zadnjih deželnih volitvi, ko je bila zloznost najbolj nujno potrebna, razdor trosile mej nas goriške Slovence, priporočivši nasproti Sočnim kandidatom, svojo privrženca in ne samo to ampak, celo enega Italijana in to vsled priporočila nekaterih tukajšnjih odličnih rodoljubov, katerim je geslo: Vse za se, za se in za se in kar ostane, za narod! Vse to nam je dobro znano in da bodo uviški patroni tako sebično in pogubljivo politiko še dalje uganjali, dokler se ne zazori sad vsejane zavednosti povsod mej Slovenci tako, da spregledaj vsi in do jasnega spoznajo, kedo jih vodi — za nos in kako, to smo si tudi mislili; a da ne bilo samo za razdor delali in ga se svojim postopanjem molče podpirali, ampak ga na vsa usta očitno priporočali, tako poštenega zločina si nijemo nikdar pričakovali od Novičarjev: ker zločinstvo je vsakako v tako malem narodu v sedanjem kritičnem položaju razpor priporočati.

Zalibog, pri nas na Goriškem ga imamo uže in Novice si v pest smejejo, ker se je mej nami vnel; saj so same za lasti dolgo netile in popihovale; nij se tedaj čuditi, da se jim dobro zdi, ker je njihovo

zini, rad bi bil potješil svoji prijateljici, ali nij ji mogel.

„Ali gospa! resnično! na svojo čest! gospa grofinja! Palmira! ali — res no!“ — ječal je, a mu nij pomoglo nič: kakor se o buri in razsajanji morskih valov le malo ali pa celo nič ne slšajo slabi mornarjevi glasovi, tako se knez nij čul, ko sta razkačeni gospe vresčali, vekali in razsajali.

Ko nijsta imeli ničesar več pobijati ni več očitati, tudi nij bilo več varno delj ostati na mestu, zato ne, ker bi bila jezca utegnula minoti ji. Pobegnili sta tedaj obé, ker pa kočij nij bilo na dvorišči, morali sta čakati. Zaman je razžaloščen: knez na kolenskih prosil odpuščenja in rotil se gos e sta bili samoglavi, ter nijsta dali preprosti se. Naposled vendar pridrdrati kočiji: grofinji urno sedeti vsaka v svojo in odpeljati se za-ljivi in jezni zaradi grde prevare, ki je bila prizadela jma jo neusmiljena neprilika.

Uže je v daljini bil zgubil se obeh kočij drkot a knez je zmerom še stal v sobani in zavzet ogledaval vse okrog sebe, pa sani svojim očem nij veroval; ogledaval je drobir dragih okraslin, ki so bile uaglo in nenaadno razselile se po njegovih sobah, pa tudi čudovito naglo razdrobile se. Sveče so po koteh nekatere mežkrale z dolgimi utrinki, nekatere so gasnile potleh v potrtih svečnikih; pe blazinjakih so viseli kosi razčesanih zaves; izza durij v sosedujo sobo pa je kukul malo zavihnjeni nosek, kazali so se beli zobčki gospodičine S....

Na strani je stal in z daleč gledal vse to zasopihani hišnik, ki je skrivoma v nos nosil tobak iz majhne zlate tobačnice.

Po nekolikih trenutkih je knez dvignil glavo in na glas jel smijati se; segnil je v roko gospodičini S... in kriknil: „Daj večerjo, Alfonz! Idiva, srce moje!“

Poslovenil P. Lisjak.

rodoljubno(?) prizadevanje tako zlahtni in za našo bodočnost mnogo obetajoči sad obroditlo. Enako „Slavo“ kličemo tedaj mi „Novicam“, kateri v vzgled stavijo naš razdvoj kranjskim bratom, kakorš so one zapele narodnemu odličnjaku dr. T...-ju, kateri se je po zgorej navedenem geslu „Vse za se, za se in za se in kar ostane, za narod“ postavil na čelo tukajšnji razdirajoči svojati. (Vsaj „Novice“ sodijo, da je na čelu. Ured.)

Čujmo h koncu, kaka sodi „Slov. Narod“ o našem razporu: Je-li kaj bolj obžalovanja vrednega kot ta prizor iz Goriškeg? Ena pest Slovencev je tam, stiskata jih Lah in ol vlado Nemeč, za kožo jim gre, kakor nam vsem, prihajojst cela jim je negotova. Namesto da bi se narodno utrdili, vsi za materijelni in duševni napredek delali, narodno zavest in omiko podkrepili, proti unanjemu sovražniku na braniku stali ter za zedinjenje z drugimi slovenskimi brati delali — leže si med soboj v lasoh v veliko noviško radost, ter so si ustanovili časopisic, ki se, kakor vitez don Kizot, bori se strašili svoje fantazije, in napadajo ter blatijo „Sočo“ in njene može, ki so — goriške Slovence prav za prav še le k političnemu živjenju izbudili. Vsak rodoljub obžaluje, da so stvari take, le „Novicam“ je stare dni to prav po godu.

Ne razvijajmo torej zastave razporov in razdvojenj. Ena zastava nam bodi glavna in sveta vsem, pod njo se zbere lahko tudi v drugih rečeh različno mnenje, in ta je: borba za občansk ali narodni propad našega bitja. In to je menda važno in za vsecega, ki ima srce v sebi vzvišeno, dovolj, da kroti osobne simpatije — kadar gre za narodno stvar.“

Politični pregled.

Volilna reforma je tedaj sprejeta tudi v gospodski zbornici in sicer s 93 glasovi, proti 14; mej temi zadnjimi, ki so glasovali proti, so skoro sami skušeni državniki, bivši ministri in diplomati, kakor knez Mensdorf, knez Metternich, grof Rechberg, grof Chorinsky, grof Trautmansdorf itd. ker je na vsak način pomenljivo.

Volilna reforma je tedaj uže prestala dva ognja; zdaj je le še potrebno, da jo cesar potrdi, potem so ustavoverci dosegli svoj namen in lahko nekoliko časa počivajo na svojih lavorikah, kajti zagotovljena jim je nadvlada v Avstriji, dokler se kroni ne izljubi nastopiti druga pota. „Slovenski Narod“ sicer v svoji 71. številki izračuna, da bomo federalisti po novi volilni postavi spravili v najneugodnejšem slučaju 149 glasov v državni zbor nasproti 207. glasovom ustavovercev in da bi pod federalističnim ministerstvom smeli federalisti računati na večino 208 glasov in z nekimi napori še celo na večino 213, ali 225 glasov; pa vprašanje je, bo li krona, katera je zdaj engazirana za politiko ustavovercev, kedaj poklicala na krmilo federalistično ministerstvo? Vse kaže, da ne tako hitro; moralo bi se kaj posebnega pripetiti. Edino to bi znalo krono s časoma na našo stran spraviti, da so vsi federalisti, Nemci in Slovani popolnoma edini v pasivnem uporu in da se morda v avstrijski zunanji politiki kaka radikalna prememba zgodi. Najmanjša needinost opozicije bi mogla pa reči škodovati in ustavoverce za dolgo časa utrditi.

Nočemo pa s tem reči, da je mogoče, da se Avstrija konsolidira pod vlado ustavovercev; temveč se je bati, da stranka spravi Avstrijo v največo zadržgo in nevarnost, kajti zaupanje peša in zidalisče ustavovercev je zidano na pesku; ampak dolga tolezen je nevarna in nesreča: Avstrije bi veliki del avstrijskih Slovanov in sicer naj inteligentnejših spravila v nevarnost. Čakajo nas Slovence še jako slabi časi, a ustrašiti se ne smemo; upajmo in delajmo, bodimo vztrajni; da se popolnoma ojačimo kot narod; pridejo uže boljši časi, kakor so prišli drugim tudi zatiranim narodom.

Sedanji državni zbor konča danes svojo morda zadnjo sesijo, ker do prihodnje sesije bode najbrže ta zbor imel drug obraz; ustavoverci saj zelé, da bi se pred ko mogoče razpustil in razpisale direktne volitve.

Delegacije se začnejo denes; Poljaki se bodo skoro udeležili delegacij, kar bi bila uže zopet nova nedoslednost. Sliši se, da so poljski delegatje uže na Dunaji: Vojni minister bode tudi letos tirjal povišanje proračuna za skupno vojsko in ne motimo se če prerokujemo, da bo po kratki parlamentarni komediji prodril se svojo voljo.

Zadnje dni so se v državnem zboru pretreso-

vala železniška vprašanja; Galiciji in Istri je državni zbor dovolil železnice na državne stroške; mi pa smo se svoje predelsko uže zopet ostali na suhem; Herbst ne ljubi sicer Poljakov, a železnice jim vendar privošči, on uže vé zakaj, z Nemčijo se je treba močno vezati.

Ogri so toliko časa „terentirali,“ da so dobili svojo eskomptno banko, katera bo izdajala bankovce in prejemala državen denar, kakor naša dunajska nacionalna banka; a vendar nijso bili vstani te banka sami napraviti, ampak pomagati so jim morali dunajski židi. Iz vsega se pa razvidi, da hočejo Ogri počasi popolnoma neodvisni postati.

Beisky je bil enoglasno izvoljen za župana praškega, pa nij bil potrjen, ker je deklarant, dasiravno jo dokazal svojo lojalnost ob času, ko so bili Prusi v Pragi. Čemu pa Čehom županov, saj Koller in njegovi pomočniki županijo!

Razne vesti.

(**Politično društvo Soča.**) Društveni odbor je sklenil v seji dne 31. marca t. l., da sklíče ja v ni občni zbor v nedeljo, 27. t. m. v Sezano.

Dnevni red javnega zbora bode obsegal sledeče točke: 1. Resolucijo do dež. odbora zaradi uravnanja javnih zemljiških knjig; 2. Resolucijo do dež. odbora zaradi prenaredbe nekaterih pomanjkljivih določeb šolske postave z ozirom na okoliščine na Goriškem; 3. Predlogi posameznih udov. Prostor, v katerem se bode zborovalo in začetek zborovanja naznani odbor kesneje.

(**Predelska železnica**) je zopet zavlečena, Bog zna za koliko časa; finančni minister se zdaj dogovarja z južno železnico zaradi zdajšanja obroka, po preteku katerega ne sme država delati več nobene z južno železnico paralelne in konkurenčne črte v Trst. Če se južna železnica ne uda, pa je država odvisna od milosti prve in naša predelska bo šla potem rakom zvižgat. Tako skrbijo za nas ustavoverci!

(**Nadeti kmetijskih popotnih podučevanj na tominski okraj.**) (Po naročilu kmetijskega društva.) Dne 7. aprila v Kobaridu ob 11. uri predp. in ob 3 pp. Predmet govora: 1. živinoreja. 2. sadjereja. Dne 8. aprila v Bovecu ob 2 pp. Predmet govora: 1. živinoreja. 2. gozdarstvo. Dne 15. aprila v Tominu ob 10 predp. in 2 pp. Predmet govora: 1. živinoreja. 2. sadjereja. 3. o kmetijskem oranji (plug i. t.) Dne 16. aprila v Cirknem ob 10. predp. in 2 pp. Predmet govora: 1. živinoreja. 2. sadjereja. 3. oskrbovanje travnikov.

Sicer bo razgovarjanje tudi o drugih predmetih in vsakteri slušatelj zamore za pojasnilo poprašati.

Za Kras bom v prih. listu priobčil dotični red kmetijskih popotnih podučevanj.

Nadejam se obilne udeležitve.

V Gorici, 14. marca 1873.

Fr. Povše,
prof. kmetijstva.

(**Prijateljem slovenske umetnosti.**) „Slov. Narod“ je pred kratkim pod tem naslovom prinesel interesanten feuilleton, iz ktere: posnamemo sledeče vrste: Gospod Franjo Zajec, naš edini kipar, ki se je izobraževal na akademiji dunajski in monakovski, je zadnja leta obračal veliko truda in skrbljivosti na modeliranje podob imenitnih Slovencev, kakor: Valvasorja, Vege, Vodnika, Preštrna, Knobleharja, škofa Wolfa, Slomška, Barage, Tomana in Strossmajerja. Ta za slavo naše domovine ves vneti umetnik bi rad nadaljeval svoje, vsega našega zanimanja vredno početje, ko bi nahajal dosta potrebne materijalne podpore. Ravno imenovani imenitni možje dobivajo se v gipsastih 21 palcev visocih statuetah in veljajo vsak bel 3 gold. trpljivo brončiran pa 3 gold. 50 kr. Cena je jako nizka, če se pomisli, kako zamudno je in kol ko natančne pozornosti zahteva modeliranje. Gosp. Zajec ima pa, ko bi našel dosta podpore, še drugo lepo idejo: izdelati hoče grup, predstavljajočo mater Slavo, obdano od njenih rodov. Kedor je imel priloznost videti njegovo doprsno, iz kararskega marmorja izdelano podobo pokojnega škofa Wolfa v stolni cerkvi v Ljubljani, ali gipsasto doprsno podobo Vodnikovo v ljublj. čitalnici, ali en relief tudi iz kararskega marmorja izdelano Knobleharjevo v Škocijanu na Dolenskem, mora priznati, da je g. Zajec res mojster v plastiki in torej posebuo zdaj, ko se mu tudi v materijalnem obziru slabo godi, naše podpore vredne.

Slovenski domoljubje, podpirajte ga! G. Zajec stane v Ljubljani, v karlovske predmestji št. 29.

Kmetijske i trgovske vesti.

(**Shod pri Rebku.**) v nedeljo, 30. t. m. je bil močno obiskovan; većinoma iz vipavske doline zbralo

se je pri Rabku blizu 140 bolj premožnih posestnikov in odličnih mož.

Ob 3/2 uri popoldne začne shod, navzočni izvolijo enoglasno dr. Lavriča za predsednika, kateri zbrane Slovence po stari navadi jako srčno pozdravlja.

Oglasi se potem k besedi g. Rihard Dolenc, omenjeni važnosti sadejre je na Goriškem, posebno od kar naša železnica veže se severnimi deželami, poudarja, da je naše izvrstno zgodno sadje privabilo mnogo tujih kupcev na Vipavsko in sploh na Goriško, da je to sicer jako dobro, a da ti tuji z goriškim sadjem velike dobičke delajo, ker je navadno plačujejo po takih cenah, katere niso v nobeni primeri z dunajskimi cenami, tako na pr. je bil lani najnižji kup za črešnje na Dunaju 30 kr., prve črešnje pa so se plačevale po f. 1 in po f. 1.30 funt, mi j tem ko so se prve črešnje pri nas plačevale po 30 soldov in zadnje po en par krajcarjev. Potem pravi, kako so tu-li na južno Tirolsko tam preje zahajali dunajski kupci, a Tirolci so kmalo sprevideeli, da jih tuji prekanjajo in osnovali so lastno društvo za trgovanje se sadjem in to društvo po kratkem delovanju uže tako uspešno dela, da ima na Dunaju svoje lastne zaloge v „Markthalle“ in da se ne upa noben tuj kupec več v južne Tirole; od tam so se kupci zdaj na Goriško podali, tukaj uspešno trgujejo in nekteri od njih prav hitro bogatijo.

A tudi mi moramo posnemati južni Tirole, da prvič naš sadjerejec za svoje sadje več dobi, ker postane več konkurenca in da drugič dobički v deželi ostanejo, ker to so glavna načela dobrega narodnega gospodarstva.

Za letos je čas prekratek, da bi se osnovalo tako društvo na delnice za celo deželo, to je za celo južno Slovenijo, h kateri spada tudi kranjski del vipavskega in tržaške okolice; tudi nam letos naša sadna drevesa, razun črešenj, na obečajo nego malo pridelka, katerega bomo gledé na veliko vprašanje po njem zarad dunajske razstave prav lahko in dobro prodali, a vendar tudi letos se zna začetek storiti stem, da se nektere občine združijo in da se napravi na priliko za vipavske kraje eno, za Brda eno in za bližnjo goriško okolico eno manjši društvo.

Vsako teh društev naj si izvoli svoje zaupne možé, kateri bode prejimali in odpošiljali sadje ter vodili račune; vsa društva skupaj pa naj pošljejo enega izvedenca in zanesljivega človeka na Dunaj, da bo tam kupčijo posredoval, naročila prejemal in naznanjeval in skupljeni denar takoj domov pošiljal, kar bi posebno letos v času razstave imelo velik in izvrstan uspeh. Omeni nadalje, da bi lahko poslanec dobil prostor v „Centralmarkthalle“ in prebere še neko pismo od Barona Babota iz Klosterneuburga, svetovne celebritete v kmetijskih rečeh, v katerem piše, da se je letos na Dunaju osnovala neka aprovizicijska banka, katere ima namen vse dunajske mnogoštevilne hôtele previdevati z mesom, moko in vinom in da bi to društvo v svoj delokrog vzelo tudi sadje in sočivje, če bi bila na Goriškem kaka firma, ali kako društvo, katero bi se lahko zavezalo, tej banki pošiljati potrebno kvantiteto sadja in sočivja. (To pismo je občinstvo se zadovoljnostjo sprejelo).

Konečno nasvetuje g. Rihard Dolenc resolucijo, da se, ker je letos prepozno, samo ideja o delniškem društvu za trgovanje se sadjem mej ljudstvom po časnih širi in na to dela še tako društvo gotovo drugo leto osnuje, za letos pa naj bi se posamezne občine zedinile v prodajalno društvo po gori omenjenem načinu.

Č. g. Kramar nasprotuje drugemu delu tega nesveta, ker bi posamezna društva potrebovala preveč kapitala samo za Dornberg bi se na pr. ob času črešenj potrebovalo čez 20000 gld., za celo Goriško pa gotovo čez 80000 gold. Kako se bode dobilo toliko denara mej posestniki? in potem je teška kontrola prodaje na Dunaju; da se pa društvo na delnice osnove pred ko mogoče, zato pa je on, ker je tako društvo zaradi konkurence jako potrebno in bo tudi ložeje izvestljivo.

Tem pomislikom č. g. Kramarja nasprotujeta gg. Ivan Furlani iz Rihemberka in Rihard Dolenc; pravita da vsak društvenik kreditira svoje sadje društvu, da bi bilo treba k večjemu za kake male kvantitete bolj revnim kmetom takoj izplačevati; denara bi se po takem načinu jako malo potrebovalo in sicer za koše in za prevážanje; vendar pa bi se uže po prvih prodajah nabral kapital za kupovanje sadja tudi od neduštvenikov.

Kar se tiče kontrole na Dunaju imamo ondi dosta znancev, sinov in prijateljev, kateri bi nam o kupih od časa do časa sporočevali in potem je tudi lahko dobiti oficijozni cenik iz „Markthalle“. O teh rečeh govori še eden in drugi; razgovor je bil živahen; iz vsega se je razvidelo, da predmet vse navzočne jako zabava.

Potem prosi besede Viktor Dolenc; pravi, da bi bilo uže letos kake poskušnje vredno z društvu za razne okraje, ker je treba letos ugodnost razstave v poštev jemati, vsa ta mala, zasebna društva niso tolike važnosti, kakor skupno društvo na delnice; zatoj pa se je treba te izvrstne ideje kaj poprijeti in uže v današnjem shodu do kacega pozitivnega sklepa priti.

Naprava društva na delnice nij tako lahka; predno se pravila izdelajo, in konc-sja dobi, bode gotovo pretlelo nekoliko mesecev in ravno zarad tega je potrebno, da se hitro začne in da pride uže danes do kacega sklepa, da uže današnji shod stori odločni korak v tej zadevi s tem, da prosi nektere možake, naj stopijo skup v odbor, kateri bole začel kaj pripravljati vse, kar je potrebno k osnovi tako važnega društva; nasvetuje tedaj, da shod izvoli 7. udov odbor, kateri povabi še nekoliko sadjerejcev in strokovnjakov poljedelcev in trgovcev da pristopijo v ta odbor kateri postane potem osnovalni odbor in bode imel nalogo društvo za trgovanje se sadjem na delnice osnovati in dobiti dotično koncesijo.

Naposled govori še g. Perozzi in Dornberga in nasvetuje, naj bi se list „Soča“ posebno tudi pečal s kmetijstvom in sadjerejo, naj bi se v ta namen urednik „Soče“ dogovarjal se strokovnjak, kakor so gg. Povše, Rihard Dolenc in drugi, in če se dogovori, posebno pa z g. Povšetom, naj bi se dodajala „Soči“ gospodarska priloga, katere bi uspešno širila kmetijski poduk po deželi. Ta nasvet in drugi, da bi se vse županstva tistih občin, kder se prodaja in tehta sadje, priskrbele uradne tehtnice, da ne bi se moglo ljudstvo goljufati pri tehtanju sadja in da bi dot. občinam iz tega izviral nov dohodek, stavi g. govornik v obliki resolucije.

Vnela se je tudi po teh nasvetih debata, in ko končajo vsi govorniki je naznanil g. predsednik dr. Lavrič, da, ker je pretresovanje dogvano, bo dejal na glasovanje vse predloge.

Pri glasovanju bil je sprejet predlog g. Riharda Dolenca, naj shod izreče, da bi bilo dobro, da bi se uže letos napravila manjša društva za prodajo sadja na Dunaj in sicer po njegovem načinu govoru razvitem. Potem je bil sprejet predlog Viktorja Dolenca, da se uže danes voli odbor 7 udov za osnovo sadjetrogovskega društva in sprejete ste bile naposled tudi obé resolucije g. Perozzi ja.

Po končanem glasovanju povabi g. predsednik navzočne gospode, da volijo odbor 7 udov. Po nasvetu nekterih mož so bili enoglasno izvoljeni sledeči gospodje: Profesor Povše, Rihard Dolenc, J. Ličen župan iz Rihemberka, Krševani, posestnik in predsednik čitalnice v Dornbergu, g. Perozzi Ferdinand, posestnik v Dornbergu, J. Kocijančič, posestnik v Podgori in Jurij Furlani posestnik v Prcavi.

Izvoljeni navzočni odborniki so vsi sprejeli odborništvo, ter naložili starostnemu predsedniku g. Krševanju, da nenavzočnim odbornikom naznani njih izvolitev, da skliče odborovo sejo uže za nedeljo 6. t. m. ob 10. uri zjutraj v gostilnico „pri Lizi“ in da k tej seji povabi tudi nektere znamenovane mu strokovjake in veljavne možé.

Shod je končal ob 1/2 7. uri zvečer in razšli so se precej vsi zborniki; nij se potem nič več godilo, kar bi dalo gradiva medlemu podlistikarju, še manje pa kacemu zbadljivemu nadlistikarju.

Mi nemamo temu poročilu za danes družega dostaviti nego to, da bi nas jako veselilo, da bi se to sicer težavno podjetje uresničilo na korist primorskih Slovencev. Mi bomo to zadevo v svojem listu po vsej svoji moči podpirali. Polagamo pa tudi našim sadjerejcem na srce, dabi uže letos kaj poskusili z malim društvu, ker bi s tem nova ideja dobila boljši temelj. Kar pa zadevlje gospodarske priloge k našemu listu, bi to radi storili po nasvetu g. Perozzi ja; a reč je jako težavna in odvisna od strokovnjakov; sicer pa se bomo trudili, da pride odslej več gospodarskih spisov v naš list in bomo uže letos boljše obširno poročali o cenah in kupčiji se sadjem; svilo itd. Upamo, da nas bodo naši prijatelji v tem početju radi podpirali.

Iz urednikove listnice.

Č. g. M. Vales! Težak in nečasten je prepri z ljudmi, katere Francoz „poluljudi“ imenuje. Je-li mogoče prepričati o resnici ali neresnici takega človeka, ki oporeka to, kar 6 poštenih in zanesljivih prič javno trdi?

Mi še zmerom trdimo, da Vam je medveda navezal tisti, ki Vam je rekel, da je Sočin odbor sklenil tožiti Vas. (Vaše poslano od dne 15. februarja 1873.

Da to nij res, Vam lahko iz zapisnikov dokažemo; pa kaj bi Vam dokazavali, saj se sami v zadnjem dopisu v „Glasu“ javno dementirate.

Morda je res, da Vas je urednik „Soče“ hvalil zarad Vaših dopisov, a to še ne izključuje debele pile; „važni in zanimivi“ so véasih tudi taki spisi, katere je treba popolnoma predelati. Tudi mi imamo nekoliko Vaših pisem, v katerih nam pravite, da porabimo, kar se nam zdi, „če je kako dobro zrno“ itd. Sicer pa ste imeli koj protestovati in javno izreči, da se Vi ne ujemate z menenjem izrečenem v onem članku in zavrniti one (?) sitne liberalce, ki so Vam častitali.

Mi bi bili potem brez strahu javno naznanili, da in kaj smo mi dostavili, kakor smo tudi vsakemu, kateri nas je vprašal po izviru onega članka rekli, da sklep je iz urednikovega peresa.

Vidite, tako ravna odkritosrčen in pošten človek! Ker nam

je žal, za vsak prostorček, katerega moramo odmeriti odgovorom na Vaše neresnične izjave in gledé na Vaš zadnji dopis v „Glasu“ Vas tedaj povabimo, da nam naznanite kraj in čas, da Vam pred nekterimi pričami dokažemo, ker smo trdili in bomo vedno trdili.

Dop. iz Dornberga. Ker smo se prepričali, da je ondotno vinorejsko društvo uže nekaj storilo, bomo prihodnjic Vaš dopis prinesli.

g. P. Hvala Prihodnjic priobčimo Staničev životopis.

Št. 82.

ok. š. s.

Razpis učiteljskih služeb.

V sežanskem šolskem okraju se razpisujejo s tem sledeče službe, za katere naj vložijo prosilci svoje prošnje z vsemi dokazi učiteljske sposobnosti in dozdanjega službovanja najdalje do 9. april. 1873. pri dotičnih krajnih šolskih svetih:

1. Učiteljska služba šolskih občin III. vrste: v Štanjeli, v Nabrežini, Šenpolaji, Štiju in v Rodiku;
2. učiteljska služba šolskih občin IV. vrste: v Avberji, v Kobiljiglavu, v Kostanjeviru, v Lipi, v Temnici, v Vojsčici, v Divači, v Kazleh, na Repentabru, v Štorjeh in v Vatovljeh;
3. podučiteljska služba šolskih občin II. vrste: v Sežani in v Komni.

Dohodki teh služeb so razvidni iz §§. 22, 30, 33, 36. in 27. deželne solske posteve od 10. marcija 1870.

C. K. OKRAJNO ŠOLSKO SVETOVALSTVO

v Sežani, 16. marcija 1873.

BANKA „SLAVIJA“

ktera se sedaj uže sme prištevati najrazširjenjšim enacim zavodom v avstrijsko-ogrskih deželah, zavaruje:

- I. dohodke,
- II. določene istine za dožitve i smrt,
- III. istine upisane v vzajemna podedovanjska društva,
- IV. poslopja i premakljivo blago zoper škodo po ognju.

Ta zavod slovenskemu občinstvu na novo priporočati, reklo bi se vodo v morje nositi, kajti banka „SLAVIJA“ si je se svojim solidnim postopanjem, redovitim preiskovanjem i vestnim povračanjem škod pridobila v vseh vrstah slovenskega občinstva obilo prijateljev. Obračamo samo pozornost na

„posojilne oddelke“

ktere je banka „SLAVIJA“ ustanovila, da bi delavnim rodoljubnim Slovanom pripomogla do lepše prihodnosti. V ta namen daje posojila za „kavcije“ in na „osobni zaup“ (kredit.)

Posojila za kavcije daje banka „SLAVIJA“ takovim v državni ali privatni službi stoječim uradnikom, kateri so definitivno nameščeni; posojila na osobni zaup po vsaki osobi, ktera se z gotovim, ne menečim se letnim dohodkom izkazati zamore.

Banka „SLAVIJA“ se je pri vseh Slovanih avstrijsko-ogrske države neobmejeno zaupanje pridobila, kar je vsakakor veselo znamenje od dne do dne vzraščajooe slovenske vzajemnosti.

Kedor bi hotel o katerikoli zadevi z banko „SLAVIJO“ v dogovore stopiti, naj se blagovoljno obrne na njeni glavni zastop za slovenske dežele, katerega pisarne so v špitalski ulici v Ljubljani.

Jozip Kristan
glavni zastopnik.